

Referanser: KR 57/17, MKR 36/17

Arkivsak: 17/00423-3

Saksdokumenter:
Ingen

Oppfølging av KR-saken «Ansvarlig forvalter – Kirkelige perspektiver på økonomi, etikk og bærekraft»

Sammendrag

På sitt møte i desember 2017 fattet Kirkerådet følgende vedtak i sak KR 55/17: «Ansvarlig forvalter – Kirkelige perspektiver på økonomi, etikk og bærekraft»:

1. Kirkerådet fremmer ikke denne saken på Kirkemøtet 2018.
2. Kirkerådet ber om at det legges frem en plan for hvordan saksfeltet kan behandles videre.

Komiteen for internasjonale spørsmål (KISP) har anbefalt at denne tematikken behandles i rammen av Agenda 2030/bærekraftsmålene, og at det gjøres en analyse av hvordan Agenda 2030 utfordrer Den norske kirke. I tråd med innspill som har kommet fra KISP og andre, anbefales det at det forberedes en kirkemøtesak om Agenda 2030, med fokus på økonomisk ulikhet. En slik innfallsvinkel vil gjøre det mer håndterlig for Kirkemøtet å drøfte spørsmål knyttet til økonomisk etikk og forvalteransvar.

Mellomkirkelig råd (MKR) bes om å:

- komme med innspill til sekretariatets arbeid med en kirkemøtesak i tråd med KISPs anbefaling, og særlig drøfte hvilke vedtak en ser for seg at Kirkemøtet bør gjøre.

Forslag til vedtak

Mellomkirkelig råd ber om at det forberedes en sak om Agenda 2030 for Kirkemøtet 2019 med fokus på økonomisk ulikhet, ut fra de innspill som kom fram i møtet.

Saksorientering

Bakgrunn

Kirkerådets administrasjon la frem et forslag til Kirkerådets møte i desember 2017 hvor det ble foreslått å fremme saken «Ansvarlig forvalter» for Kirkemøtet 2018. Det ble lagt frem et forslag til vedtak samt et ressursdokument, begge forberedt av seksjon for diakoni og samfunn. MKR behandlet saken på sitt rådsmøte i november og anbefale at den ikke ble fremmet til Kirkemøtet 2018, begrunnet med uklarhet om hensikt og målgruppe, manglende sammenheng mellom ressursdokument og forslag til vedtak, og at ressursdokumentet ikke ble ansett som solid nok.

På bakgrunn av MKRs vedtak og behandlingen i Kirkerådet, valgte Kirkerådet å ikke fremme saken for Kirkemøtet 2018, og ba videre om at det legges frem en plan for hvordan saksfeltet kan behandles videre.

Hensikten med dette saksdokumentet er å redegjøre for hvordan MKRs sekretariat planlegger å følge opp dette saksfeltet. Som MKR tidligere er orientert om, har MKRs sekretariat og KISP lenge ønsket å fremme en sak for Kirkemøtet om Agenda 2030 og kirkens ansvar for oppfyllelse av bærekraftsmålene, og vi spilte også inn bærekraftsmålene som et innsteg til saken «Ansvarlig forvalter». En kirkemøtesak om Agenda 2030 har imidlertid blitt satt «på vent» på grunn av «Ansvarlig forvalter»-saken.

MKR sekretariat ønsker nå på nytt å vurdere en kirkemøtesak med hovedfokus på kirkens ansvar i møte med bærekraftsmålene. I tillegg er vi i gang med et annet arbeid med bærekraftsmålene som også i stor grad berører dimensjonene i «Ansvarlig forvalter»-saken, slik som:

- Rettferdskonferansen i november 2018
- Utvikling av ressurser om bærekraftsmålene til bruk blant annet i menighetene. Dette skjer i samarbeid med Kirkens Nødhjelp og med inspirasjon fra LVF, KV og søsterkirkers arbeid med samme tematikk
- Det nye diakonidokumentet fra Kirkenes verdensråd vurderes oversatt til norsk, og dette vil bli lansert til høsten
- Global uke om moderne slaveri
- Klimapilegrim 2018

Agenda 2030: Hva er nytt?

Agenda 2017 inneholder 17 mål og 169 delmål som skal nås innen 2030, og er lansert under slagordet *Ingen skal utelates (Leaving no one behind)*. Bærekraftsmålene tar over der tusenårsmålene slapp: Mens tusenårsmålene har ført til stor framgang i arbeidet med fattigdomsbekjempelse, gjenstår det også en del før alle disse er oppfylt. Samtidig har tusenårsmålene blitt kritisert for kun å ta tak i symptomer. Bærekraftsmålene adresserer i større grad årsaker til fattigdom, som ulik fordeling og klimaendringer, og ambisjonene er høyere. Mens tusenårsmålene omhandlet utviklingen i *fattige* land, gjelder bærekraftsmålene *alle* land, og Norge er dermed forpliktet både til å oppfylle målene her hjemme og til å bidra til å oppfylle dem globalt. En annen vesentlig forskjell er at mens tusenårsmålene både var utformet av og hovedsakelig skulle oppfylles av stater, er bærekraftsmålene resultat av grundige konsultasjoner med deltakere fra alle samfunnslag. Partnerskap mellom ulike aktører, som næringsliv og sivilsamfunn – i tillegg til stater og internasjonale organisasjoner – anses som avgjørende for å lykkes.

Agenda 2030 utfordrer dermed også kirkelige aktører på en ny måte og bærer i seg muligheter til nye former for samarbeid for å bekjempe fattigdom, miljøødeleggelser og konflikt.

Tematikken «Ingen skal utelates» er lett å knytte an til sentrale bibelske fortellinger og kristen etikk. Slik sett er bærekraftsmålene en gavepakke til teologisk refleksjon og forkynnelse og til diakonal inspirasjon og innsats.

Vi kan hente mye inspirasjon og kunnskap fra økumenisk arbeid med bærekraftsmålene. Både Kirkenes verdensråd, Det lutherske verdensforbund og ACT arbeider nå med kirkens bidrag til oppfyllelse av bærekraftsmålene, og det er gledelig å merke et forsterket økumenisk samarbeid på dette feltet. Bærekraftsmålene var, sammen med dokumentet *Økumenisk diakoni*, tema på Ecumenical Strategic Forum i Genève oktober 2017, og KV har bærekraftsmålene som et hovedtema for Pilgrimage of Justice and Peace i 2018.

Foreslått fokus for arbeidet med Agenda 2030: bærekraftsmål 10 om mindre ulikhet

Da KISP behandlet Agenda 2030 i mars 2017 med utgangspunkt i at det skulle forberedes en sak til Kirkemøtet i 2018, ble det fremhevet at mål 13: «Stoppe klimaendringene», og mål 10: «Mindre ulikhet», er de målene verdenssamfunnet som helhet ligger dårligst an til å nå, og det ble anbefalt å fokusere spesielt på disse temaene. Dette er også mål som utfordrer Norge både på hjemmebane og som aktør på den internasjonale arenaen.

Når det gjelder klima, er dette et tema hvor det er et utstrakt og godt organisert arbeid fra kirkelige aktører i Norge. Dette gjelder også de sentralkirkelige råd, og temaet har jevnlig vært behandlet av Kirkemøtet de siste årene. Økonomisk ulikhet har derimot ikke vært eksplisitt behandlet på kirkemøtenivå tidligere. Det er imidlertid et tema som har fått stadig større relevans, særlig i tiåret som har gått etter Kirkemøtets behandling av «Kirken og den økonomiske globaliseringen» i 2007. **Det foreslås derfor at behandlingen av Agenda 2030 spisses inn mot bærekraftsmål 10 om ulikhet, og at det fremmes en sak til Kirkemøtet 2019 om Agenda 2030 med ulikhetsmålet som et hovedfokus.** Det vil være naturlig at en slik sak også har et blikk på bærekraftsmål 1: «Utrydde fattigdom». Også mål 8: «Anstendig arbeid og økonomisk vekst» er nært knyttet til ulikhet. En slik sak til Kirkemøtet 2019 vil da også adressere mange av temaene som er reist i «Ansvarlig forvalter»-dokumentet.

Ulikhetsmålet står sentralt også i de økumeniske organisasjonenes behandling av bærekraftsmålene. Ikke minst har lutherske kirker og Det lutherske verdensforbund satt dette på dagsorden gjennom LVFs generalforsamling i 2017 og Sigtuna-konferansen om ulikhet og sosial beskyttelse fra samme år.

Fra å ha vært et tema som i stor grad har vært sett som et anliggende i den nordiske modellen og for fagbevegelse og politisk venstreside, er bekjemping av ulikhet blitt «allemannseie» og et hovedtema for aktører som Det internasjonale pengefondet IMF, OECD og Verdensbanken, og et viktig tema på fora som Verdens økonomiske forum i Davos. Dette er en endring som har skjedd på relativt kort tid – først og fremst i tiden etter finanskrisen. Dette henger naturligvis sammen med at ulikheten mellom rike og fattige har økt i nesten alle land, til et nivå hvor stadig flere anser det som et problem. Likevel er det langt frem for å enes om – og få politisk oppslutning om – løsninger på problemet med økende ulikhet.

I 2013 kom den franske økonomen Thomas Piketty med boken «Kapitalen i det 21. århundre», som bidro til å sette debatten om ulikhet høyere på den internasjonale dagsorden. Piketty viser at ulikhet øker over tid ved at avkastningen på kapital øker relativt mer enn avkastningen på arbeid. Piketty argumenterer for at etterkrigstiden med synkende ulikhet er et historisk unntak, og at utviklingen fra 1980-årene med økende ulikhet kan føre oss tilbake til 1800-tallets inntektsfordeling, der en tidel av befolkningen fikk over halvparten av inntektene, og hvor arv og formue var avgjørende for unges muligheter.

Også Oxfams årlige rapporter om ulikhet har bidratt til å sette ulikhet på dagsorden. Disse har gjennom flere år ikke minst vist at et stadig mindre antall menn (og noen få kvinner) eier en stadig større andel av verdens ressurser, og at ulikheten internt i land øker år for år. Oxfam setter den ekstreme rikdomskonsentrasjonen opp mot realitetene på den andre siden av den

økonomiske skalaen, hvor fortsatt fattigdom gjør at mennesker lever på et eksistensminimum og lever i konstant usikkerhet. I årets rapport, «Reward Work, not Wealth», dokumenteres det hvordan fattigdom i økende grad også rammer mennesker som er i jobb, men som er underbetalt, går på kontrakter uten fast arbeidstid og mangler rettigheter.

Når vi snakker om fattigdom og ulikhet, er det viktig å være klar over at Norge på mange måter er i en særstilling, hvor vi i stor grad har vært skjermet fra de samme konsekvensene av finanskrisen og arbeidsledighet som resten av Europa har opplevd. Dette har ikke minst sammenheng med Norges sterke økonomiske uavhengighet på grunn av oljeøkonomien. Samtidig har vi også, gjennom den nordiske modellen med velferdsstat og relativ sosial likhet, kanskje vært bedre rustet til å møte økonomiske endringer enn mange andre. Ulikheten i Norge er fortsatt lav i forhold til de aller fleste andre land i Europa og globalt, og mekanismene i Norge vil se litt annerledes ut enn mange andre steder. Likevel er både fattigdom og ulikhet absolutt relevant i Norge også. For eksempel har andelen barn som vokser opp i fattigdom, det vil si i familier med vedvarende lavinntekt, mer enn doblet seg over de siste 15 årene. Lavinntekt defineres da som inntekt under 60 % av medianinntekten. Dette er et relativt fattigdomsmål som er knyttet til manglende mulighet til å delta i samfunnet på lik linje med andre. En del av den økende ulikheten i Norge er knyttet til innvandring, da mange av innvandrerne som kommer til Norge, mangler kvalifikasjoner tilpasset det norske arbeidsmarkedet og dermed havner langt nede på inntektsstigen eller utenfor arbeidsmarkedet. En sak om ulikhet i rammen av bærekraftsmålene må ta for seg utfordringene i Norge i tillegg til den globale dimensjonen. Ikke minst må ulikhet her sees i lys av utfordringer knyttet til sosial ekskludering.

Pågående prosesser og aktiviteter fra 2018: Klimapilegrim, Global Uke mot moderne slaveri og Rettferdskonferansen

MKR har – i samarbeid med Seksjon for diakoni og samfunn i Kirkerådet og andre aktører – begynt planleggingen av en «andre fase» av Klimapilegrim frem mot begynnelsen av 2020, da Norge og andre land skal levere sine endelige nasjonale forpliktelser under Paris-avtalen.

MKR vil – sammen med andre kirker i Norges Kristne Råd – også i 2018 delta i Global uke, som i år for tredje år på rad har moderne slaveri som tema. I år blir Global uke «sparket i gang» med Rettferdskonferansen, hvor også Norges Kristne Råd er blant arrangørene.

I 2018 vil mye av arbeidet for Agenda 2030 samles rundt Rettferdskonferansen 2018, som arrangeres for første gang i november. Konferansen er et initiativ som opprinnelig kom fra Misjonsalliansen, og som har blitt en bred kirkelig satsing – med mål å være «En felles kirkelig mobilisering for bærekraftsmålene». Målgruppen er ansatte og frivillige i menighetene og organisasjoner, og hovedtema for 2018 vil være klimarettferdighet, ulikhet og moderne slaveri. Klima er allerede et tema for bredt kirkelig samarbeid, og moderne slaveri har siden 2016 vært tema for Global uke. Ved å sette ulikhet på dagsorden på Rettferdskonferansen, er håpet at også dette temaet kan bli gjenstand for bredt samarbeid mellom kirkene, hvor ulikhet både i Norge og globalt løftes frem som et felles kirkelig anliggende.

MKR samarbeider med Kirkens Nødhjelp og andre om å utvikle ressurser om bærekraftsmålene for å stimulere til lokalt engasjement. Målet med slike ressurser vil være å spre kunnskap om bærekraftsmålene og å bidra til teologisk refleksjon og økt engasjement.

Økonomiske/administrative konsekvenser

- På grunn av redusert avdelingsbudsjett til materiellproduksjon i 2018 er vi avhengig av samarbeid med andre aktører for å produsere materiell.
- Det er satt av ressurser til å bidra til Rettferdskonferansen, men denne konferansen er også avhengig av deltakeravgifter og sponsorbidrag.
- Økonomiske konsekvenser av en Kirkemøtesak vil vi komme tilbake til i forbindelse med budsjettet for 2019.